(इंग्रजी टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

सखाराम (मयत) तर्फे वारस व इतर

.. विरुद्ध ..

किशनराव

(दिवाणी अपील क्रं. ५०६७–५०६८ / २०२२)

३ ऑगस्ट २०२२

[न्यायमूर्ती इंदिरा बॅनर्जी आणि न्यायमूर्ती व्ही. रामासुब्रमण्यम]

नागरी प्रक्रिया संहिता, १९०८ – किंवा. २२ r.2 आणि ११ –उच्च न्यायालयाने दुसरे अपील फेटाळले कारण अपील मागे घेण्यात आले - आव्हान - निकाल: तथ्यांवर, उच्च न्यायालय

दुसरे अपील कमी झाले असा विचार करण्यात चूक झाली प्रतिवादी क्रमांक २ (दुसरा वादी) यांचा मृत्यू - जेव्हा दोन वादी एकत्र येऊन घोषणा आणि ताबा मिळवण्याचा हुकूम मिळवला

स्थावर मालमत्तेचा, हुकूमधारकांपैकी एकाचा मृत्यू -दुसरे अपील मागे घेणार नाही - जिवंत पक्षच्या विरोधात यशस्वी वादी, कारवाईचे कारण टिकून राहिले - उपशमन ड जेव्हा कृतीचे कारण बाजूने किंवा विरोधात टिकत नाही तेव्हाच जिवंत पक्ष.

दिवाणी अपील अधिकारक्षेत्र: दिवाणी अपील क्रं. ५०६७ – ५०६८ / २०२२

उच्च न्यायालयाच्या दिनांक ०८.०४.२०१९ च्या निर्णय व आदेशातून

औरंगाबाद येथील मुंबई खंडपीठाचे दुसरे अपील क्र.१९९३ चा ६७ व दिवाणी अर्ज क्र.६७४० मधील दिनांक ०८.०६.२०२१ चा आदेश २०१९ आणि १९९३ चे दुसरे अपील क्रमांक ६७.

शशिभूषण प. आडगावकर, ओंकार ज. देशपांडे, अपिलार्थी करिता वकील

मिस रोहिणी वाघ, ईलिन सारस्वत, आलेख वाघ, देवेंद्र कुमार शुक्ला, उत्तरवादी करिता वकील

<u>न्यायालयाने खालील प्रमाणे आदेश दिला.</u>

<u>आदेश</u>

1.अपील दाखल करण्यास परवानगी दिली.

हे अपील उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातून आणि आदेशातून उद्भवतात मुंबई येथील न्यायालय, औरंगाबाद खंडपीठ, दुसरा निकाल फेटाळला प्रतिवादींपैकी एकाच्या मृत्यूमुळे अपील कमी झाले आहे आणि ही सवलत रद्द करण्याचा अर्ज फेटाळला आहे.

3.दोन्ही बाजूंच्या अभ्यासू वकिलांचे म्हणणे ऐकले.

4. अनावश्यक तपशील शिवाय, वरील अपीलांना कारणीभूत तथ्यांचा सारांश खालीलप्रमाणे देता येईल :-

(१) तुकाराम रोडगे नावाच्या व्यक्तीच्या दोन मुलांनी वादीच्या आईला प्रोफॉर्मा प्रतिवादी क्रमांक ३ म्हणून वादीच्या आईला सांगून गंगाराम रोडगे यांच्या दोन मुलांविरुद्ध घोषणा व ताबा मिळावा म्हणून दिवाणी दावा दाखल केला.

(२) हा खटला ३०.०६.१९८२ च्या निर्णयाने व आदेशाने फेटाळण्यात आला.

(३) अयशस्वी वादींनी १९८२ च्या सी.ए.क्र.१३४ मध्ये नियमित प्रथम अपील दाखल केले. प्रथम अपिलीय न्यायालयाने दि.३०.१२.१९९२ च्या निर्णयाद्वारे व हुकुमाद्वारे विनंती केल्याप्रमाणे खटला निकाली काढला.

(४) प्रतिवादी क्रमांक १ व २ म्हणजे गंगाराम यांच्या मुलांनी उच्च न्यायालयाच्या दस्तीवर एस.ए.क्र.६७ /१९९३ मध्ये दुसरे अपील दाखल केले.

(५) मूळ वादी, म्हणजे तुकारामांची दोन मुले, असे होते दुसऱ्या अपीलातील प्रतिवादी क्रमांक १ व २ व तिसऱ्या अपीलात प्रतिवादी, जो केवळ प्रोफॉर्मा प्रतिवादी होता, दुसऱ्या अपीलात प्रतिवादी क्रमांक 3 होता.

(६) दुसरे अपील प्रलंबित असताना, प्रतिवादी क्रमांक ३ असलेल्या प्रोफॉर्मा प्रतिवादी क्रमांक ३ चा दि.३०.०३.१९९४ रोजी मृत्यू झाला, तिची मुले प्रतिवादी क्रमांक १ आणि २ आधीपासूनच दुसऱ्या अपिलात पक्षकार होती. दुसऱ्या

अपीलात, प्रोफॉर्मा प्रतिवादी क्रमांक 3 च्या मृत्यूमुळे अपील कमी झाले नाही. तथापि, दुसऱ्या अपीलात दुसरा प्रतिवादी असलेल्या दोन यशस्वी वादी पैकी एकाचा दि. ०२. ०२. १९९६ रोजी मृत्यू झाला.

(७) वरील उच्च न्यायालयाच्या दृष्टीकोनातून अपीलकर्त्याने प्रतिवादी असलेल्या दुसऱ्या मृत वादीच्या कायदेशीर वारसांना रेकॉर्डवर आणण्यात अपीलकर्त्याच्या अपयशामुळे अपील रद्द केले असले तरी दुसऱ्या अपिलात उत्तरवादी क्रं. २ होता.

(८) ही सवलत रद्द करण्यासाठी दाखल केलेला अर्जही उच्च न्यायालयाने फेटाळून लावला. म्हणूनच, प्रतिवादी क्रमांक १ आणि २ हे दुसऱ्या अपिलात अपिलकर्ते होते, ते वरील दिवाणी अपील घेऊन आले आहेत.

मुळात उच्च न्यायालयाचा असा विचार करण्यात चूक झाली की प्रतिवादी क्रमांक २ (दुसरा वादी) च्या मृत्यूनंतर दुसरे अपील मागे घेण्यात आले.

जेव्हा दोन वादी एकत्र येतात आणि स्थावर मालमत्तेची घोषणा आणि ताब्याचा हुकूमनामा मिळवितात, तेव्हा हुकूमनामा धारकांपैकी एकाच्या मृत्यूमुळे दुसरे अपील रद्द होणार नाही. सेवारत यशस्वी वादीच्या विरुद्ध दाव्याचे कारण टिकते. जिवंत पक्षकारांवर किंवा त्याचे विरुद्ध अबेटमेंट तेव्हाच लागू होते जेव्हा दाव्यास कारण राहत नाही.

नागरी प्रक्रिया संहितेच्या आदेश २२ नियम 2 मध्ये असे म्हटले आहे ते खालीलप्रमाणे :-

2. अशी प्रक्रिया जिथे अनेक वादी किंवा प्रतिवादींपैकी एकाचा मृत्यू होतो आणि उत्तरजीवी वादिकडे किंवा वादिकडचेच फक्त अथवा उत्तरजीवी प्रतिवादीच्या किंवा प्रतिवादीच्या विरूद्धच फक्त, दावा चालू ठेवण्याचा अधिकार टिकून राहिला असेल त्याबाबतीत, न्यायालयाने दफ्तरात तशा अर्थाची नोंद करण्याची व्यवस्था केली पाहिजे,आणि उत्तरजीवी वादीच्या किंवा वादींच्या विनंतीनुसार किंवा उत्तरजीवी प्रतिवादीच्या किंवा प्रतिवादींच्या विरुद्ध दावा पुढे चालविण्यात येईल.

वरील नियमात स्पष्ट केले आहे की जिथे जास्त प्रतिवादी आहेत त्यापैकी एकाचा मृत्यू झाल्यास आणि तिथे दावा दाखल करण्याचा अधिकार जिवंत प्रतिवादी विरुद्ध टिकून राहतो, तिथे जिवंत प्रतिवादी विरुद्ध दावा चालेल. आदेश २२ नियम ११ मध्ये म्हटले आहे की, हा क्रम अपिलांना लागू करतांना,

शक्य तेथवर '' वादी '' या शब्दात अपिलकर्त्याचा आणि

'' प्रतिवादी '' या शब्दात उत्तरवादीचा आणि

'' दावा '' या शब्दात अपिलाचा समावेश होतो असे समजले जाईल.

म्हणून, जर आदेश २२ नियम २ मध्ये जर "प्रतिवादी"हा शब्द दिसतो त्या ऐवजी '' उत्तर वादी '' हा शब्द आला.यावरून हे लक्षात येते कि, दुसरे अपील रद्द होऊ शकत नाही आणि तिथे दावा दाखल करण्याचा अधिकार जिवंत उत्तरवादी विरुद्ध टिकून राहतो.

१० वरील बाबी लक्षात घेता, दुसरे अपील फेटाळणे उच्च न्यायालयाने या कारणास्तव अपील रद्द केले, न जाता खटल्याच्या गुणवत्तेत कायद्याला धरून नाही. परिणामी, अर्ज फेटाळणे हेही कायद्याच्या विरोधात होते.

११ . त्यामुळे अपील मंजूर करण्यात येत आहे. उच्च न्यायालयाने दुसरे अपील फेटाळण्याचा निर्णय व हुकूम तसेच सवलत रद्द करण्याचा अर्ज फेटाळण्याचा आदेश रद्द केला जातो आणि दुसरे अपील गुणवत्तेच्या आधारे नव्याने विचारकरण्यासाठी पुन्हा उच्च न्यायालयात पाठवले जाते.

१२ . आम्ही उच्च न्यायालयाला विनंती करतो की या आदेशाच्या संप्रेषणाच्या तारखेपासून शक्यतो सहा महिन्यांच्या आत शक्य तितक्या लवकर अपीलांची सुनावणी आणि निर्णय घ्यावा.

विभूती भूषण बोस अपील मंजूर .

.....

<u>अस्वीकरण</u>

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर

कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x